

в галузі комп'ютерно-технічної експертизи та вироблення спільної стратегії дій у кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Європол: Під час коронавірусної кризи активізуються кіберзлочинці та шахраї. URL: <https://www.dw.com/uk/європол-під-час...>
2. Самойленко О.А. Виявлення та розслідування кіберзлочинців [Текст]: навч.-метод. посіб. Одеса. 2020. 112 с.
3. КарпінськаН., КрикуновО. Окремі питання проведення судової комп'ютерно-технічної експертизи у кримінальному судочинстві. Історико-правовий часопис. Р. IV. Кримінальне та кримінально-виконавче право, кримінологія, кримінальний процес і криміналістика. 2017. №1 (9). С. 140–144.
4. Шапошнікова І. Основні аспекти вибору типу і проведення експертизи у справах про кіберзлочинність. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/osnovni-aspekti-viboru-tipu-i-provedennya-ekspertizi-u-spravah-pro-kiberzlochinnist.html>.
5. Надіжко М.М. Деякі питання науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності в системі СБ України (на прикладі комп'ютерно-технічних досліджень). URL: http://www.academy.ssu.gov.ua/ua/page/page_1581425700.htm.

Гриненко Катерина Вікторівна,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ТАКТИКА ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОСОБИ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Як в українському, так і в польському кримінальному процесі пред'явлення для впізнання розглядається як одне з найбільш істотних процесуальних дій, що має важливе доказове значення. Пред'явлення для впізнання проводиться в процесі розслідування кримінальних правопорушень, де позитивний результат у більшості випадків являється основою підозри (обвинувачення) у кримінальному провадженні. Результатами впізнання можуть бути розпізнання, нерозпізнання або констатація того, що впізнаючий не запам'ятав об'єкт, при цьому в кожному випадку буде отримано результат процесуальної дії, що має різне та водночас важливе значення для розслідування.

Не дивлячись на те, що пред'явлення особи для впізнання вважається слідчою дією в кримінальному процесі, та таким що має суттєве, а іноді вирішальне доказове значення, його форма та тактика детально не прописані в КПК Республіки Польща, на відміну від КПК України (ст. 228).

Так, нормативно-правовою базою, якою регламентується пред'явлення для впізнання в Республіці Польща є: ст. 173 КПК Республіки Польща регламентує правову основу пред'явлення особи для впізнання [1, ст. 54, 55]; технічні умови проведення впізнання визначені в Розпорядженні міністра юстиції від 2 червня 2003 року [2], а принципи і тактика проведення впізнання окреслені криміналістикою та інструкцією для поліції.

Відповідно до ст. 173 КПК Республіки Польща особі, яку допитують можна пред'явити для впізнання людину, його зображення або річ. Впізнання (*okazanie*) повинно проводитись без навідних дій, а при необхідності можливе проведення впізнання в умовах, що виключає можливість розпізнавання особи, яка впізнає. В п. 3 даної статті законодавець визначає кількість статистів (*świadki przybrany*) – особа, яку пред'являють для впізнання має знаходитись в групі осіб, загальною чисельністю не менше чотирьох.

Друга умова відображає один з доктринальних постулатів, що полягає в тому, щоб для впізнання пред'являлося парне число осіб, уникаючи тим самим розміщення впізнаваного в центрі групи пропонуваного для впізнання. Проведені дослідження показали, що в разі пред'явлення для впізнання непарного числа осіб, а саме при пред'явленні для впізнання тільки трьох осіб (наприклад, підозрюваного і двох статистів) впізнаючий схильний частіше вказувати на того, хто займає місце посередині, як найбільш привілейованого з психологічної точки зору [3, с. 138].

Як і при будь-якій іншій процесуальній дії, при впізнанні необхідно дотримуватись правил (принципів), що забезпечують правильне його проведення, враховувати діючі нормативні чинники, що впливають на його ефективність.

В польському кримінальному процесі впізнання складається з трьох етапів. Першим етапом є допит впізнаючого, спрямований на пошук якомога більшої кількості даних про зовнішність людини, яка розшукується і яка повинна бути об'єктом впізнання. Допитуваний зобов'язаний дати детальний опис загальних і окремих ознак зовнішності особи, а також слід з'ясувати обставини, які були під час спостереження, та, як довго і в яких умовах воно велось. Необхідно також отримати відповідь, чи зможе допитуваний впізнати особу, про яку дає показання.

Наступним етапом впізнання є саме презентація ідентифікаційного парадю (з англ. *the identification parade* – пред'явлення для впізнання). Основною умовою правильної реалізації цього етапу впізнання є показ особи, яку пред'являють, в групі статистів загальним числом не менше чотирьох, уникаючи при цьому навідних дій. При проведенні впізнання однією з найбільш істотних умов, що впливають на його результат, є підбір осіб, що складають ідентифікаційний парад.

Статисти повинні бути схожі за віком, ростом, статури, одязі і по інших характерних ознаках, тобто виглядати так, щоб їх зовнішній вигляд не був би для впізнаючого навидним. Діючі сьогодні в Польщі правові приписи не дозволяють задіювати як статистів співробітників, що проводять процесуальну дію (найчастіше це поліція) а також осіб, відомих особі, яка впізнає. Орган, який проводить впізнання, згідно з цими приписами повинен забезпечити той же зовнішній вигляд, що був у нього на момент спостереження. Якщо актуальний зовнішній вигляд відрізняється від колишнього в момент спостереження, це слід відобразити в протоколі. Дане правило покликане перешкодити спробам особи, яка пред'являється для впізнання, унеможливити або ускладнити розпізнавання, використовуючи засоби маскування свого натурального зовнішнього вигляду, а також умисної зміни зовнішності через страх впізнання [4, с. 180].

Останнім, третім, етапом є допит особи, яка впізнавала, спрямований на обґрунтування результату впізнання. У польській процесуальній практиці він проводиться тільки в тих випадках, коли досягнутий позитивний результат впізнання. Впізнаючий зобов'язаний повідомити, на основі яких ознак він впізнав обличчя, а також описати різницю між актуальним зовнішнім виглядом особи, яка пред'являлась і тим, як він виглядав в минулому, в момент спостереження. Слідчий повинен звернути увагу на відмінності в початковому і наступному описі ознак зовнішності і з'ясувати їх причини. Встановлення таких відмінностей може мати значення для оцінки достовірності впізнання і може вплинути на подальше розслідування провадження.

Кожний етап впізнання має бути зафіксований в протоколі відповідно до приписів КПК Республіки Польща. Рекомендується також документувати впізнання за допомогою відеозапису або фотографії ідентифікаційного параду.

Пред'явлення для впізнання – неповторна процесуальна дія, тобто його повторне проведення за участю тих самих учасників є недоцільним як з правової, так і з психологічної точки зору. Неповторність впізнання обумовлена одним з найважливіших криміналістичних принципів проведення даної процесуальної дії – неприпустимість попереднього контакту впізнаючого з впізнаваним. Повторне проведення впізнання було б порушенням цього принципу [3, с. 142].

Таким чином, питання правового регулювання пред'явлення для впізнання в польському кримінальному процесі потребують остаточного врегулювання. Але незважаючи на значну різницю в українському і польському законодавстві, процедура впізнання в обох країнах має схожий характер з точки зору криміналістичної тактики.

Список використаних джерел

1. Kodeks postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r (Dz. U. 1997 № 89 poz. 555). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970890555/U/D19970555Lj.pdf>.
2. Распоряжение министра юстиции от 2 июня 2003 г. в деле технических условий проведения опознания (Dz.U. nr 104, poz. 981).URL: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20031040981/O/D20030981.pdf>.
3. Груза Э. Опознание человека в польском уголовном процессе. Воронежские криминалистические чтения. Воронеж. 2010. №12. С. 137–151.URL: http://www.law.vsu.ru/vrn-crime/pdf/vrn_crime2010_12.pdf
4. Piculski S. Podstawowe zagadnienia taktyki kryminalistycznej. Białystok. 1997. 214 с. URL: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/7685/1/S_Pikulski_Podstawowe%20zagadnienia%20taktyki%20kryminalistycznej.pdf.

Гришко Юлія Юрївна,

аспірант кафедри криміналістики
та домедичної підготовки Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Насильство в сім'ї є актуальною проблемою сьогодення та негативним проявом суспільного життя, що загрожує безпеці як сім'ї, так і суспільства загалом. Все це пов'язано із такими явищами, як збільшення кількості розлучень, бездоглядність і безпритульність дітей, формування насильницького менталітету нації, жебракування, втрати загальнолюдських цінностей та взаєморозуміння.

Так, М. І. Єнікеев зазначає, що особа злочинця – це сукупність типологічних якостей індивіда, які обумовили вчинене ним злочинне діяння [1, с. 47].

Особу злочинця, який вдається до насильства в сім'ї, визначають як особу, яка вчиняє умисні насильницькі дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру відносно члена (членів) своєї сім'ї. Відповідно, кримінологічна характеристика такої особи – це кримінологічний опис комплексу соціально значущих ознак особи, наділеної такими якостями з огляду на її взаємодію із зовнішніми умовами й обставинами, що зрештою призводить до вчинення нею актів насильства відносно члена (членів) сім'ї [3, с. 84].

Більшість дослідників виокремлюють три групи властивостей особи злочинця: біологічні, соціальні та психологічні.